

Sigida 17

Ɔinw, Ɔintaraw ani dakɔnɔna

1 Ɔinw ni Ɔintaraw tangacogo

Ɔinw ni Ɔintaraw tangacogo nafa ka bon kɔsebe barisa:

- Ɔin Ɔumanw de be se ka dumuniw Ɔimi ka nugu walasa ka u yelema diya.
- O be Ɔinw tanga sɔkɔli, funu ni ne tali ma.
- Ni saniyabaliya kera sababu ye ka Ɔinw tiɛ, o be se ka laban Ɔindimi juguma ma fo ka se farikolo tɔ ma.

Walasa Ɔinw ni Ɔintaraw Ɔuman ka to:

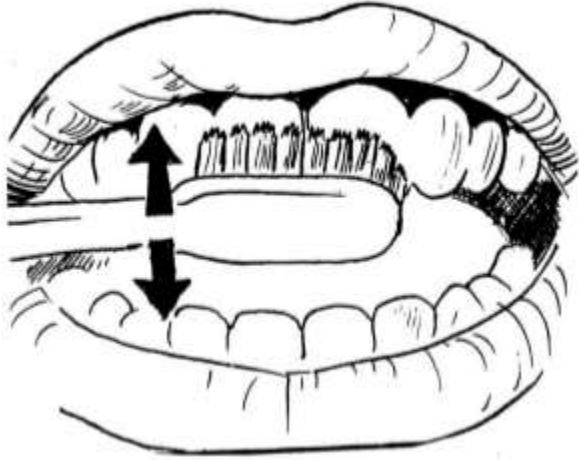
1. **Aw be fentimimanw dunkojugu dabila.** Fentimimanw (timikala, bɔnbɔn, bisiki, te walima kafe sukaroma, minfen sukaroma (timimanw), olu be Ɔinw tiɛ.

Aw kana denmisenw deli bɔnbɔn dun na. O de be u Ɔinw tanga Ɔindimi ma.

2. **Aw ka kan ka aw da ko don o don sanko ni aw ye sukaromafen dun.** Ni aw denw ye Ɔin bɔ dɔɔn, aw be u da koli damine. O kɔ, aw be sɔɔ ka u yere dege da kocogo la u yere ye, ani ka u kɔɔsi ni u beka a ke ka ɲe.

Ni den in be fentimiman dun kojugu, sɔɔni a Ɔin beɛ bena tiɛ.

Aw be jin jɔsi ka jigin ka yɛɛ i n'a fɔ a be ja in na cogo min, a tɛ jɔsi ka taa kɛrɛ ni kɛrɛ la. Aw be jinw ko ni u jɛ tereke ka jɛ.

3. Ni filiyɔri (*fluorure*) man ca sigida min ji ni a dumuniw na, ni aw ye o dɔ ke minniji la walima jin yɛrɛ la, o be jin ka keneya sinsin. Keneyabaarayɔɔ dɔw be filiyɔri ke denmisenw jin na sije 1 walima sije 2 san kɔnɔ. Ani fana, dumuni minnu be bɔ kɔkɔji la, filiyɔri caman be olu fanba la.

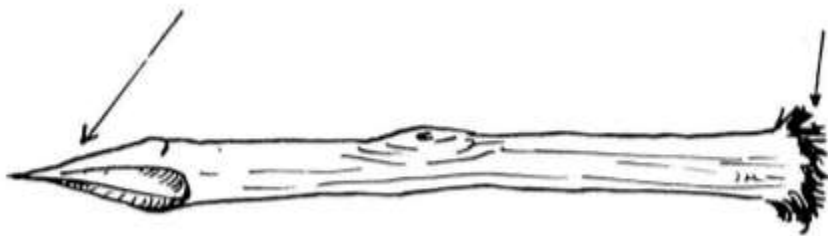
Aw ye aw hakili to nin na: filiyɔri be ke pɔsɔni ye ni a cayara ka temɛ a hake kan. Aw be a ke ni hakili ye ani ka a mabɔ denmisenw na. Sani aw ka filiyɔri ke aw ka minniji la, aw be ji segesɛge ka a dɔn filiyɔri hake min ka kan ka ke a la.

4. **Aw kana denkɔɔɔbaw ladumuni kɔsɛbe ni biberɔn ye.** Ni den ka dumuni dun cayara **biberɔn na**, o be jitimiman sigi a jinw kɔnɔ min be ke sababu ye ka u toli joona. (An yɛrɛ man kan ka den balo ni **biberɔn** ye abada. Aw ye sɛbɛn jɛ 271 lajɛ)

An diyagoyalɛn tɛ ka an da ko ni jinkobɔɔsi ye

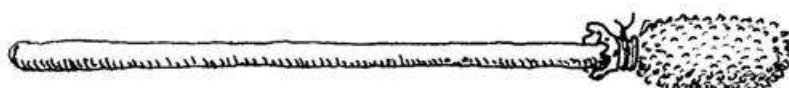
Aw be se ka jiribolominsenni dɔw tige i n'a fɔ sumayajirinibolo, namabolo,

- Aw be o tige ka ke gɛsɛ ye,
- Aw be o nimi ka a fu bɔ min be ke ka jin tereke.

Walima aw be kalamani do tige ka finimuguni meleke o kun kelen na walima ka a meleke aw bolokoni na, ka o ke ka aw jinw tereke.

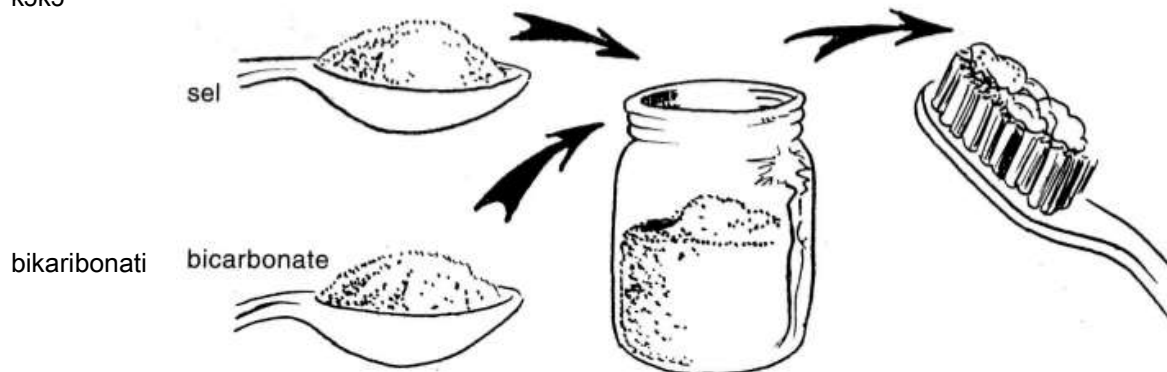
Finimuguni melekelen don kalamani na

Wajibi te aw ka dakosafine san

Ji doron be wasake ni aw ye a tereke ka je. Ka jinw ni pintara tereke ni fen magaman ye min kolo ka gelen donni, o be se ka jin saniya. Mogo dow be u jinw tereke ni finfin ye walima koko. Aw be bikaribonati donni (bicarbonate) ni koko donni nagami ka o mugu da pinkoborosi la walima gese la, ka o nigin ji la walasa u ka to borosi walima gese la.

koko

Koko ni bikaribonati fana ka ni ni dakosafine ye. Ni bikaribonati te aw bolokoro, aw be se ka a ke ni koko doron ye. Gese matarafalen don jamana minnu na, yen mogo ka kan ka baarake ni a ye.

Ni pindimi be mogo la ka ban:

Walasa ka jin tanga dimi ni ne tali ma, aw be sukaromafen dunni nemeneme ani ka da koli matarafa dumuniw kofe.

Ni aw be se, aw be aw teliya ka taa pinfurakela fe yen jona. Tuma dow la ni aw konna a furakeli ma, pinfurakela be se ka a nogo labo ani ka a datugu

min be a to a be mako ne tuguni san caman.

Ni wo be aw jin na, aw kana sigi fo a dimi ka juguya kosebe. Aw ye taa jinfurakela do fe yen min be a datugu o nɔgoni bee la.

2 Ne jin na ani jindimi

Walasa ka a dimi mada:

- Aw be dumuni tɔw ni nɔɔw labɔ jindimitɔ wo kɔnɔ ka a saniya ka ne. O kɔ, aw be aw da ko ka ne ni jiwɔɔkɔlen ye, bikaribonati ni kɔkɔ be min na.
- Aw be dimimadafura do ta i n'a fo asipirini (*aspirine*). Aw ye a farafinfurakecogo fana laje seben ne 426 ni 427 la.
- Walasa ka jindimi jugumanba keke (ni a fununen don, ne be a la, ka genegene bila mɔɔ la), aw be banakisefagalan ta, kerengerennanya la penisilini (*pénicilline*), amokisilini (*amoxicilline*) walima anpisilini (*ampicilline*) (aw ye seben ne 512 ni 520 laje). Mɔɔ minnu fari te son penisilini ni a bɔsonw na, olu be se ka eritoromisini ta (*érythromycine*) (aw ye seben ne 354 laje)

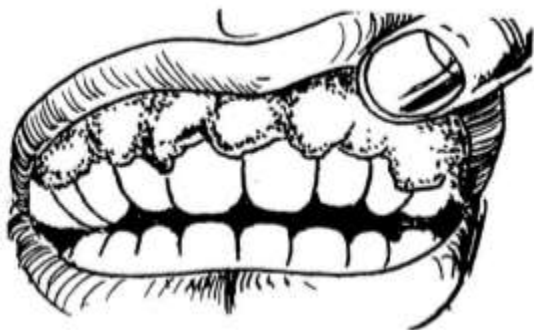

Ni ne be jinwo kɔnɔ, a dimi be wuli

Ni bana sera jinlili ma, jin be ne ta

Aw ye u furake jooa walasa bana kana fari fan werew mine.

3 Jintaradimi

Ni jintaraw bɔsilen don, u be mɔgo dimi, u jolibɔ ka teli, kun 2 be o la:

1. Da saniyabaliya.
2. Dumuni nafaman dunbaliya.

Jinw lakanacogo ni u furakecogo:

- Aw be aw da ko ka je dumuni bee kɔfe, ani ka dumuni tow labɔ jinw ni jɔgɔn ce.
- Ni aw be se, aw be aw jija ka nɔgo finmanw wɔɔ ka bɔ pinjuw la. Aw be se ka jinw ni jɔgɔn ce saniya ni gaari ye. A damine na joli caman be bɔ, nka kɔfe jintaraw be keneya ani caman be bɔ jolibɔ la. Aw be to ka aw da ko ni ji kɔkɔma ye, bikaribonati be min na.
- Aw be to ka dumuni nafama ni witalimaw dun, kerɛkerɛnɛnya la sogo, shefan, shɔ, nakɔfenkɛnɛw, jiridenw: lenburuba, lenburukumuni, tomati (aw ye sigida 10 nan laje). Aw be aw yere kɔkɔsi dumuni sukaromaw la, dumuni jagama ni fuma dɔw, minnu be balan jinw ni jɔgɔn ce.

Aw ye aw janto nin na: Tuma dɔw la, binnibanafuraw be jintaraw funu. O la, aw ka kan ka dɔgɔɔɔ dɔ ka deme jini walasa ka fura keta falen.

4 Dawolodimi, dakudimi

Nin bana kɔfɔlen ka teli ka ye denmisenw de la ka caya. Balodese taamasijɛw dɔ don (aw ye seben je 160 laje), kerɛkerɛnɛnya la witalimi ntanya fari la, o la aw ka kan ka to ka dumuni nafama dɔw dun i n'a fɔ nɔnɔ, sogo, jɛgɛ, fenkisemaw, shefan, jiriden ani nakɔfenkɛnɛ.

Tuma dɔw la, joli be bɔ daku fila la, o la, aw be joliw furake ni alikɔli iyode (alcohol iodé) ye walima aw be banakisefagatulu mu u la i n'a fɔ oreyomisini (auréomycine) sije 2 walima sije 3 tile kɔnɔ. Nin bana in be se ka ke dana taamasijɛ ye mɔgɔkɔɔɔbaw la.

5 Nɔ walima tomi jemanw dakɔɔna na

bila mɔɔɔ dɔw dakɔɔna na i n'a fɔ den, sidabanatɔ, walima mɔɔɔ minnu beka banakisefagalanw ta, anpisilini walima tetarasikilini ni a bɔɔɔnw.

Ni aw ma dese, aw be o banakisefagalan tali jɔ. Aw be aw da ko ni perimaganati (*violet de gentiane*) ye walima ni ji ye, bikaribonati be min na; den min ka nin bana in ka jugu, aw be nisitatini (*nystatine*) di o ma. Nɔɔkumu minni fana jɔda ka bon nin bana in furakeli la. Ni bana in ka jugu kɔsebe walima ni bugun sera ngɔɔ na min be dumuni kununi geleya, aw be keneyabaarakela dɔ ka deme jini. O bana ka kan ka furake ni fura jɛnama ye. Aw ye seben jɛ 541 ni 234 laje.

Joli basigilenw da kɔɔ: Tomi jemanniw ninnu be bɔ mɔɔɔ dakɔɔna na, dakuw la, dimi be minnu na, ni mura walima farigan be a tigi la. U be tunu tile damadɔ kɔfe. Aw be aw da ko ni ji ye, bikaribonati be min na ani ka aw da kucukucu ni ji suma ye walima ni bile de metileniji ye (*bleu de m thyl ne*). Banakisefagalan jɔda tɛ nin bana in furakeli la.

Nin nen ye fara jeman da: bana dɔw be yen, farigan be minnu senkɔɔ, olu be nen ni nagalo mine ka u je. Hali ni o tɛ kojugu ye, aw ka kan ka aw da ko sije 3 walima sije 4 tile kɔɔ ni ji wɔɔkɔlen kɔkoma ye, bikaribonati be min na.

Ni nin kɔɔ jeman be den da kɔɔ ka farigan ke a senkɔɔ, o be jɔni taamasije fɔɔw kofɔ (aw ye seben jɛ 311 laje).

Nɔ jemanw: Ni nɔ jemanw be dakɔɔna na, nen kan ani nagalo la, o ye bugunbana dɔ taamasije ye min be wele tubabukan na ko *moniliasis* walima *muguet*. A be nɔw

6 Sufefarigan

Joli fitini minnu be bɔ mɔɔɔ dawolow la walima mɔɔɔ dogoyɔɔw la ni dimi be u la ani ni u be ci ka ke jolifɔn ye, olu be bɔ farigan walima jatigeke dɔ temenen kɔ; bana don min sababu ye kaba (wololabana) ye. U be keneya dɔɔkɔn 1 walima dɔɔkɔn 2 kɔfe. Ni aw be gilasi da u la sije caman tile kɔɔ, o be a to u ka keneya jooa. Ni aw ye fuganmugu da u kan walima kanfiriye jɛji walima jirikunna dɔ jɛji tonni u kan, o be u keneya diya. Ni aw ye asikulowiri (*acyclovir* seben jɛ 373) ta, o be dɔ bɔ a dimi na. Walasa ka funnafoni caman sɔɔ mɔɔɔ dogoyɔɔlabana kan, aw ye seben jɛ 402 laje.

